Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра практичної психології

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи
_____ Тина ПРОКОП
«26» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Сімейне консультування

обов'язкова

Освітньо-професійна програма: **Практична психологія**

Спеціальність: **053 Психологія**

Галузь знань: **05 «Соціальні та поведінкові науки»**

Рівень вищої освіти: **перший (бакалаврський)**

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

Мова навчання: **українська**

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни *«Сімейне консультування»* **складена відповідно до** освітньо-професійної програми «Практична психологія»

Розробник:
Барабащук Г.В., асистент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук, асистент

Викладач, що забезпечує читання даної навчальної дисципліни:
Барабащук Г.В., асистент кафедри практичної психології, кандидат психологічних наук, асистент

Погоджено з гарантом ОП _____ **Валентина РАДЧУК**
(підпис)

Затверджено на засіданні кафедри практичної психології

Протокол № 1 від «26» серпня 2026 року

Завідувач кафедри практичної психології _____ **Валентина РАДЧУК**
(підпис)

Схвалено методичною радою факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Протокол № 1 від «26» серпня 2026 року

Голова методичної ради факультету _____ **Тетяна КОЛТУНОВИЧ**
(підпис)

Метою викладання освітнього компоненту «*СІМЕЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ*» є ознайомлення студентів-психологів з теоретичними аспектами консультативного процесу в сімейній системі, оволодіння і закріплення практичних вмінь та навичок діагностичної та едукаційної роботи за умов різного сімейного сетінгу.

1. **Завдання вивчення освітнього компоненту**:
2. Ознайомити майбутніх психологів із основними теоретичними моделями консультуванні сім'ї.
3. Розуміти основні методи консультування сім'ї в площині різник теоретичних моделей.
4. Сформувати у майбутніх психологів умінь щодо планування та проведення консультативної сесії із різними категоріями сімей.
5. Оволодіти психодіагностичним інструментарієм та спеціальними техніками у роботі з клієнтами на кожному з етапів сімейного консультування.
6. Презентувати основні принципи та правила роботи в сімейному консультуванні згідно етичного кодексу психолога.

Пререквізити. Курс «Сімейне консультування» передбачає тісний зв'язок із наступними освітніми компонентами: «Психологія сім'ї», «Психодіагностика», «Психологічне консультування», «Основи психокорекції», «Клінічна психологія».

Результати навчання

Відповідно до ОП «Практична психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія» здобувачі вищої освіти мають набути таких компетентностей та програмних результатів навчання:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів й характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4.Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), здатність до самопрезентації та презентації результатів своєї професійної діяльності, здатність до керування власним життям та кар'єрою.

ЗК 9. Здатність розуміти, висловлювати та інтерпретувати поняття, факти, думки, почуття як усно, так і письмово, слухати, говорити, читати та писати у відповідних соціальних та культурних контекстах.

ЗК 10. Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, формулювати результати дослідження у термінах і поняттях, прийнятих у психологічній науці та практичній психології, дотримуватися принципів надання психологічної допомоги, діяти на основі етичних міркувань, доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності.

Фахові компетентності:

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т.ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

СК11. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку
СК15. Здатність визначати структуру, зміст, види психологічної допомоги, форми та методи відповідно до запиту та/або виявленої потреби у такій допомозі.
СК16. Здатність до рефлексії, самопізнання та самовдосконалення.
СК17. Здатність встановлювати, підтримувати та розвивати професійні контакти, співпрацювати з профільними фахівцями та професійними організаціями у сфері охорони здоров'я, соціального захисту, охорони правопорядку, представниками територіальної громади та іншими зацікавленими сторонами щодо виконання трудових функцій.

Програмні результати навчання:

ПР3.Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч .з використанням інформаційно комунікаційних технологій,для вирішення професійних завдань.
ПР9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації заходів раннього вручання).
ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективних власних дій (в т.ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок).
ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
ПР15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії

Опис освітнього компонента
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	Практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	

Денна	4	7	5	150	30	30	-	-	90	-	іспит
Заочна	4	7	5	150	14	-	-	-	136	-	іспит

Структура змісту освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма/денна форма скорочена						Заочна форма/заочна форма скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	Інд	с.р.		Л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти сімейного консультування												
Тема 1. Поняття сім'ї в психологічному консультуванні	16	4	4	-		8	16	2	-	-	-	14
Тема 2. Ключові аспекти сімейного консультування	14	4	4	-		6	14	2	-	-	-	12
Тема 3 Теоретичні напрями та школи в сімейному консультуванні	14	2	2	-		10	14	1	-	-	-	13
Тема 4 Бесіда та первинне інтерв'ю в сімейному консультуванні	12	2	2	-		8	12		-	-	-	12
Тема 5 Психодіагностика в сімейному консультуванні	14	2	2	-		10	14	-	-	-	-	14

Тема 6 Практичні техніки в сімейному консультуванні	12	2	2	-		8	12	2	-	-	-	10
Разом за модулем 1.	82	16	16	-		50	82	7	-	-	-	75
Змістовний модуль 2. Практичні аспекти в сімейному консультуванні												
Тема 1 Особливості консультування подружньої пари	18	4	4	-		10	18	2	-	-	-	16
Тема 2. Сімейне консультування щодо дитячо-батьківської взаємодії	14	2	2	-		10	14	1	-	-	-	13
Тема 3. Консультування сімей в умовах кризи та дисфункціонування	18	4	4	-		10	18	2	--	-	-	16
Тема 4. Особливості консультування сімей військовослужбовців та ветеранів	18	4	4	-		10	18	2	-	-	-	16
Разом за модулем 2.	68	14	14	-		40	68	7	-	-	-	61
Усього годин	**150**	**30**	**30**	**-**		**90**	**150**	**14**	**-**	**-**	**-**	**136**

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми	Зміст
	Тема 1. Поняття сім'ї в психологічному консультуванні	**1.** Поняття «сім'я» та типи сімей. **2.** Характеристики сучасної сім'ї та фактори впливу на сімейне функціонування. **3.** Основні функції сім'ї. **4.** Параметри сімейного функціонування.

ЗМ 1	**Тема 2.** Ключові аспекти сімейного консультування	1. Поняття сімейне консультування та формат психологічної роботи з сім'єю. 2. Цілі та завдання сімейного консультування. 3. Принципи та просторові аспекти психоконсультативного процесу. 4. Позиції консультанта та етапи сімейного консультування.
	Тема 3 Теоретичні напрями та школи в сімейному консультуванні	1. Психоаналітичний підхід: психоаналітична сімейна терапія. 2. Біхевіорестичний підхід сімейної терапії. 3. Сімейна психотерапія побудована на досвіді 4. Системний підхід сімейної терапії. 5. Структурна сімейна психотерапія. 6. Короткострокова психотерапія. 7. Стратегічна сімейна психотерапія.
	Тема 4 Бесіда та первинне інтерв'ю в сімейному консультуванні	1. Поняття бесіди та інтерв'ю. 2. Відкриті та закриті питання. 3. Рефлексивне та нерефлексивне слухання. 4. Техніки впливу в психоконсультативному процесі. 5. Схема інтерв'ю у роботі з сім'єю та карта дослідження сімейних параметрів
	Тема 5 Психодіагностика в сімейному консультуванні	1. Огляд методик діагностики подружніх відносин. 2. Огляд методик діагностики дитячо-батьківських відносин
	Тема 6 Практичні техніки в сімейному консультуванні	1. Експресивні техніки в сімейному консультуванні 2. Соціометричні техніки в сімейному консультуванні 3. Поведінкові техніки в сімейному консультуванні 4. Техніки роботи з сімейними історіями
ЗМ 2	**Тема** 1 Особливості консультування подружньої пари	1. Поняття подружжя. Стадії розвитку партнерської субсистеми. 2. Подружнє/партнерське консультування. 3. Консультування подружньої пари по причині конфліктних стосунків. 3.1 Стадії розвитку конфлікту в партнерській взаємодії. 4. Психологічне консультування в ситуації ревнощів та зради одного з подружжя. 5. Психологічне консультування в ситуації розлучення подружжя. 5.1. Психологічний супровід дітей під час розлучення батьків.
	Тема 2. Сімейне консультування щодо дитячо-батьківської взаємодії	1. Поняття дитячо-батьківські стосунки та їх характеристика 2. Стилі батьківської поведінки. Стилі виховання. 3. Консультування в дитячо-батьківській системі: організація консультування, вікова проблематика запиту.
	Тема 3 Консультування сімей в умовах кризи та дисфункціонування	1. Основні аспекти сімейних криз: поняття криза , сімейна криза, нормативність кризи. 2. Огляд криз та їх феноменологія. 3. Ненормативні сімейні кризи

		4. Огляд та феноменологія ненормативних сімейних криз: зрада, розлучення, тяжкі хвороби, втрата.
	Тема 4 Особливості консультування сімей військовослужбовців та ветеранів	1. Правила війни в структурі військовослужбовця та етика взаємодії. 2. Травма та її наслідки для психічного здоров'я військовослужбовців. 3. Принципи сімейного консультування військовослужбовців та ветеранів 4. Патерни та цикли взаємодії в системі подружжя. 5. Інструменти консультування та проти покази

Тематика практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми	Зміст
ЗМ1	**Тема 1.** Поняття сім'ї в психологічному консультуванні	I. Теоретичні питання для обговорення. 1. Дайте визначення поняття сім'я. Які сім'ї можете виокремити? 2. Як Ви розумієте «сім'я - це система в системі»? 3. Вкажіть, які параметри сім'ї важливі для сімейного консультування? 4. Що таке сімейна структура та чим вона визначається? 5. Вкажіть, які сімейні ролі виокремлюють згідно рівнів сімейного функціонування. 6. Обґрунтуйте, що належить до еволюції сімейної системи. 7. Назвіть та охарактеризуйте рівні функціонування сім'ї. 8. У чому полягають основні функції сім'ї як системи. 9. Які фактори сьогодні впливають на сім'ю? Обґрунтуйте власні міркування. II. Практична частина. 1. На основі перегляду мультиплікаційного фільму «Таємниця Коко», здійснюємо аналіз таких категорій сімейної системи як: сімейний сценарій, сімейна легенда, сімейний міф, сімейна таємниця. 2. Створити порівняльну таблицю щодо основних функцій сім'ї з позиції чоловіків та жінок. 3. Розробити стратегії попередження криз до кожного циклу життєдіяльності сім'ї. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 2. Ключові аспекти сімейного консультування	I. Теоретичні питання для обговорення. 1. Дайте визначення поняттям «сімейне консультування» та «сімейна психотерапія» 2. Розкрийте історичний аспект становлення сімейного консультування як самостійної сфери психологічної допомоги сім'ям. 3. Як Ви вважаєте, що варто враховувати при роботі із сім'єю?

		4. Які цілі ставить перед собою психолог при сімейному консультуванні? 5. Які види сімейного консультування Ви можете назвати та чим відрізнятиметься робота психолога при цьому? 6. Назвіть основні принципи, яких варто дотримуватися у психологічному консультуванні сім'ї. II. Практична частина. 1.Уважно прочитайте ситуацію та заповніть таблицю, опираючись на рівні функціонування сім'ї. У доньки виникли проблеми у взаєминах з її чоловіком. На думку її батька, у виникненні цих проблем винна сама донька, а на думку матері - в цьому винен її чоловік. У результаті між донькою і батьком ускладнилися взаємини, але в цьому конфлікті мати стоїть на стороні доньки і фактично підтримує її. Що ж стосується чоловіка доньки, то його позицію поділяє батько доньки. 2.Сформулюйте, ймовірні скарги потенційних клієнтів, які можуть звернутися до сімейного консультанта по причині таких сімейних труднощів: Вибір партнера Дитина йде до школи Конфлікт зі свекрухою. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній звязок
	Тема 3 Теоретичні напрями та школи в сімейному консультуванні	I.Теоретичні питання для обговорення. 1. Розкрийте основні положення психоаналітичної теорії, які стали фундаментальними для сімейного консультування. 2. Яку позицію займає консультант, працюючи в психодинамічному підході? 3. Як проявляє себе тривога в сімейних взаєминах? 4. Назвіть і охарактеризуйте типи особистості в залежності від ступеня диференціації Я. 5. Поясніть яка роль «трикутників» в сімейній системі? 6. Наведіть приклади емоційного злиття або розриву в декількох поколіннях родини. II Практична частина . Робота у мікрогрупах. Аналіз ситуацій та розроблення орієнтованої схеми сімейної консультації. Ситуація 1. Жінка скаржиться: У Діми знову неважливо з навчанням в школі. Розумієте, поки ми регулярно ходили до вас, у нього справи пішли на лад, і тоді я вирішила, що нам більше не потрібно ходити. Тепер я розумію, що даремно так думала. Я просто задихаюся! Свекруха поки живе у нас, тому що зламала стегно, чоловік на новій роботі цілими днями, а діти без кінця б'ються. Я просто не витримаю! Орієнтовані питання психолога 1. Марина, ваш голос звучить дуже схвильовано. Скажіть, як ви оцінюєте своє теперішнє життя? 2. Чи говорите ви чоловікові про те, що сильно нервуєте?

		3. Я бачу, вас турбує, як ваші діти спілкуються між собою. Скажіть, а як, на ваш погляд, ладнають ваша старша донька і син? 4. Марина, ви розповіли мені про свій стресовий стан, а як взагалі в родині прийнято обговорювати свої переживання в період життєвих негараздів? Ситуація 2. Донька скаржиться: Я дико втомилася, і у мене починають здавати нерви. Я посварилася з нареченим і завалила сесію в інституті. Мама завжди розповідає мені про свої труднощі, тато теж частенько ділиться наболілим, та й сестра чекає від мене підтримки. Лікар сказав, якщо так триватиме, мій гастрит перейде в виразку. Орієнтовані питання психолога. 1. Ви говорите, що мама ділиться з вами своїми проблемами, а які відносини між вами були б для вас найкращими? 2. Я бачу, ви втомилися від вантажу проблем батьків, на вашу думку, які у них стосунки між собою? 3. Чому ви вирішили, що вникати у переживання кожного - ваш святий обов'язок? 4. Мені хотілося б дізнатися, як члени вашої родини кажуть один одному про свої потреби? ІІІ. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 4 Бесіда та первинне інтерв'ю в сімейному консультуванні	І.Теоретичні питання для обговорення. 1. Розкрийте особливості поняття бесіди та інтерв'ю. 2. У чому відмінність відкритих та закритих питань. 3. Розкрийте особливості рефлексивних питань. 4. Розкрийте особливості не рефлексивних питань. 5. Вкажіть основні техніки впливу в психоконсультативному процесі. ІІ Практична частина Робота у малих групах: Розробіть схему інтерв'ю у роботі з сім'єю та карту дослідження сімейних параметрів. На основі аналізу ситуації за допомогою схеми покажіть циркулярність стереотипів взаємодії у сім'ї. Ситуація «Батько незадоволений поведінкою доньки-підлітка, яка слухає гучну музику. Він сердиться і починає говорити дружині, що та не бере участі у вихованні дітей і боїться зробити доньці зауваження. Жінка не погоджується з тим, що вона погана мати і починає плакати. В результаті маленький син кидається до неї, обіймає та втішає. Батько бачить, що матері співчувають, а його засуджують, і стусаном відганяє собаку, яка трапляється йому під ногу. Донька заглушає крик батька, плач матері та вереск собаки ще гучнішою музикою. Батько сердиться на дочку. І знову підвищує голос на матір — усе повторюється». ІІІ. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок.
	Тема 5	І.Теоретичні питання для обговорення.

	Психодіагностика в сімейному консультуванні	1. Представте психодіагностичний інструментарій у роботі з подружжям. 2. Представте психодіагностичний й інструментарій у роботі з дитячо-батьківською системою. 3. Представте проективні методики у роботі з усією сім'єю II Практична частина Опрацювання діагностичних методик. Вісбаденський опитувальник сімейних відносин (WIPPF) (Н.Пезешкіан та Х. Дайденбах). Тест «Реакція подружжя на конфлікт» (О.Качерян) Опитувальник батьківського ставлення (ОБС) (А.Варга та В.Столін). Проективна методика «Три дерева» Проективна методика «Мій будинок» III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 6 Практичні техніки в сімейному консультуванні	I.Теоретичні питання для обговорення. 1. Вкажіть хто є засновником методу генограми та у чому специфіка методу? 2. Яке місце генограми в сімейному консультуванні? 3. Представте основні вимоги до побудови генограми 4. Які існують обмеження для створення генограми? II Практична частинах. Створення та аналіз сімейної генограми: ▪ дослідження структури сім'ї; ▪ дослідження емоційних зв'язків; ▪ дослідження значущих подій; ▪ дослідження проблемних зон. Робота з сімейною дошкою: ▪ візуалізація сімейної системи; ▪ дослідження ролей та взаємодії; ▪ дослідження емоційних взаємозв'язків; ▪ моніторинг ресурсів до змін. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 1 Особливості консультування подружньої пари	I.Теоретичні питання для обговорення. 1. Які особливості консультування подружньої пари? 2. Які відмінності подружнього консультування від дошлюбного консультування? 3. Вкажіть перелік проблем, які стають причиною запиту на сімейне консультування подружньої пари. 4. Обґрунтуйте у чому трудність консультування сімейної пари?

ЗМ2		5. Що таке сімейний конфлікт? Його преваги та недоліки для сімейної системи. 6. Назвіть стадії переживань при розлученні подружжя. 7. Вкажіть особливості психологічної допомоги клієнту який розлучається чи знаходиться в процесі розлучення. 8. Представте психологічний супровід дітей під час розлучення батьків. II Практична частина. Робота у мікрогрупах ділова гра «Первинний діалог із сімейною парою». Студенти розбиваються на групи, де розподіляються такі ролі: клієнт (подружня пара), консультант, експерт. Зміст ролей: клієнт дзвонить консультанту та розповідає про свою проблему; консультант збирає первинну інформацію про клієнта та його проблему; експерт веде та аналізує протокол діалогу консультанта та клієнта. Час гри - 15 хвилин. Обговорення. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 2. Сімейне консультування щодо дитячо-батьківської взаємодії	I.Теоретичні питання для обговорення. 1. Розкрийте поняття дитячо-батьківські стосунки та їх особливості. 2. Вкажіть стилі батьківського виховання: переваги та недоліки. 3. Назвіть та опишіть деформуючі стилі батьківського виховання 4. Представте особливості консультування батьків щодо проблем розвитку дитини 5. Представте особливості консультування батьків щодо поведінки дитини. II Практична частина Робота в міні групах:розробити орієнтований план консультації з батьками за такими запитам: погана успішність, відсутність інтересу до навчання, небажання ходити до школи, погані стосунки з однолітками (немає друзів, б'ють, дражнять), погані стосунки з учителями. непослух, відмова виконувати вимоги батьків; лінощі, невиконання своїх обов'язків по будинку; грубість, постійні конфлікти з батьками; крадіжка, брехня; відсутність друзів; небажані друзі, погана компанія; комп'ютерна залежність; дисморфоманія; надмірна сором'язливість, несамостійність, невміння захистити себе. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 3 Консультування сімей в умовах кризи та дисфункціонування	I.Теоретичні питання для обговорення. 1. Назвіть основні аспекти сімейних криз: поняття криза , сімейна криза, нормативність кризи. 2. Що означає нормативна та ненормативна сімейна криза?

		3. Які кризи в сімейному функціонуванні є найбільш гостріші для сім'ї? 4. Опишіть основні сімейні кризи та рекомендації щодо їх попередження. 5. За яких умов виникають ненормативні сімейні кризи? 6. Представте найбільш поширені ненормативні сімейні кризи. II Практична частина Студенти отримують перелік нормативних та нормативних криз. Їхнім завданням є розподілити кризи та обґрунтувати свій вибір. Робота з кейсами (взірець): Сімя нуклеарного типу. Двоє неповнолітніх дітей. Мати перебуває в декретній відпустці. Чоловік протягом 10 років працює на роботі та є основним фінансовим джерелом для родини. Чоловіка повідомляють, що підприємство підпадає під реорганізацію і можливо він потрапить під скорочення. Родина немає значних заощаджень. Завдання: здійснити характеристику ненормативної кризи. Представити можливі емоційні реакції та поведінку кожного з партненів. Розробити алгоритм сімейного консультування: фокус уваги, стабілізація, ресурсування, альтернати рішень. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок
	Тема 4 Особливості консультування сімей військовослужбовців та ветеранів	I.Теоретичні питання для обговорення. 1. Опишіть ключові правила війни військовослужбовця. 2. Як побудувати взаємодію з військовослужбовцем та його родиною? 3. Якої етики має дотримуватися цивільний психолог спілкуючись з родиною військовослужбовця? 4. Що таке бойова травма та має знати психолог, який консультує сім'ї військовослужбовця/ветерана. 5. Опишіть основні принципи сімейного консультування військовослужбовців та ветеранів 6. Які патерни та цикли взаємодії в системі подружжя. 7. Вкажіть інструменти в консультуванні, які будуть корисними в сімейному консультуванні сімей військовослужбовця/ветерана. II Практична частина Опрацювання циклів партнерської взаємодії: переслідувач-відступаючий, атака-атака; відступ-відступ. III. Рефлексія заняття. Підведення підсумків. Зворотній зв'язок

Індивідуальні науково-дослідні завдання*

№ з/п	Теоретичного спрямування:
1	Ціннісні орієнтири психолога-практика у роботі з сім'єю.

2	Роль сім'ї як чинника травматизації .
3	Феномен «Внутрішня картина сім'ї.
4	Емоційно-фокусована терапія подружжя.
5	Сім'я як соціальна та емоційна одиниця.
6	Роль сім'ї в появі розладів у дітей
7	Діагноз невротичної сімейної взаємодії.
	Практичного спрямування:
8	Створіть інфографіку особистісної презентації сімейного консультанта
9	Створити інфографіку психодіагностичних методик, які можна застосувати в сімейному консультуванні
10	Розробіть та опишіть власні техніки (5), які можна було б використати у сімейному консультуванні
11	Створіть брошуру рекомендацій щодо ефективних способів вирішення дитячо-батьківських конфліктів.
12	Здійснити підбір наукових статей за обраною темою з курсу
13	Самостійний пошук і аналіз студентами ситуацій консультативної взаємодії, показових (цікавих) із точки зору сімейного консультанта. Робочий кейс(10-15 ситуацій)

*ІНДЗ оцінюється в 10 балів до загального рейтингу студента.

Тематика доповідей чи есе

- Необхідність створення центрів психологічної підтримки сім'ї в сучасному суспільстві.
- Психологічні проблеми сучасної сім'ї.
- Місце психолога в сімейному консультуванні.
- Збір сімейного анамнезу в практиці сімейного консультування.
- Сім'я як система: основні поняття і закони функціонування сім'ї.
- Сімейна історія: таємниця та ресурс.
- Перша консультативна зустріч з сім'єю: про що мовчить психолог?
- Сімейна комунікація як предмет психологічного консультування.
- Сімейні коаліції: їх генезис та роль у виникненні сімейної дисфункції.
- Завдання, стратегія і тактика роботи з сім'єю в системно сімейній психотерапії.
- Особливості роботи з альтернативними сім'ями.
- Роль «сімейної історії» в генезі проблем нуклеарної сім'ї.
- Диференціація, триангуляція і сімейний проективний процес в концепції М.Боуена.
- Завдання і основні етапи роботи з сім'єю в сімейній психотерапії заснованої на досвіді (К.Вітакер).

- Стратегія, методи і техніки роботи з сім’єю в підході В.Сатір.
- Цілі і методи роботи з сім’єю в поведінковій сімейній психотерапії.
- Корекція дитячо-батьківських відносин у поведінковому підході.
- Психологічне консультування батьків з проблем усиновлення.
- Психологічне консультування з проблем розлучення подружжя.
- Психологічне консультування в разі подружньої зради.
- Психологічна допомога родині в разі сімейного насильства.
- Контракт в консультативній роботі: переваги та перепони.
- Сімейно-терапевтичний марафон: старт та фініш.
- Арт-терапія у сімейному консультуванні.
- Кінотека сімейного психолога.
- Сімейні розстановки в сімейному консультуванні.
- Сімейне консультування військових та ветеранів.

Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Питання для самостійного опрацювання
М1	**Тема 1.** Поняття сім’ї в психологічному консультуванні	● Сучасні фактори впливу на сім’ю та її функціонування. ● Типологія сучасних сімей. ● Динаміка сімейних ролей. ● Кризи подружнього життя.
	Тема 2. Ключові аспекти сімейного консультування	● Відмінності індивідуального консультування та сімейного консультування. ● Сімейний запит в консультативному процесі. ● Диференціація проблеми та запиту. ● Сетінг сімейного консультування:ціль, процедура, труднощі.
	Тема 3 Теоретичні напрями та школи в сімейному консультуванні	● Структурна сімейної терапія: ● Основні конструкти терапії ● Границі та підсистеми ● Еволюція поведінкових патернів. ● Стратегічна сімейна терапія: Основні конструкти Симптом сім’ї та метафори Ієрархія ● Сімейна терапія досвіду: Основні конструкти Індивідуальність

		Свобода вибору Особистісне зростання
	Тема 4 Бесіда та первинне інтерв'ю в сімейному консультуванні	● Циркулярне інтерв'ю в сімейному консультуванні: питання на сприйняття членів сімї один одного; питання на взаємодію; питання на зміни; гіпотетичні питання; питання про трикутники та альянси.
	Тема 3 Психодіагностика в сімейному консультуванні	● Проведення , аналіз та інтерпретація результатів за наступними методиками: Вісбаденський опитувальник сімейних відносин (WIPPF) (Н.Пезешкіан та Х. Дайденбах). Тест «Реакція подружжя на конфлікт» (О.Качерян) Опитувальник батьківського ставлення (ОБС) (А.Варга та В.Столін). Опитувальник «Аналіз сімейного виховання» (АСВ)
	Тема 4 Практичні техніки в сімейному консультуванні	● Апробація технік та оформлення протоколів «Сімейнасоціограма» «Сімейні фотографії» «Сімейний ритуал» «Подружній контракт» «Рефреймінг»
М2	**Тема** 1 Особливості консультування подружньої пари	● Етапи подружніх взаємин. ● Вибір партнери та мотиви вступу у шлюб. ● Психосексуальні порушення в сімейному житті. ● Кризи подружньої системи:вибір партнера, мотивація вступу до шлюбу.
	Тема 2. Сімейне консультування щодо дитячо-батьківської взаємодії	● Поняття прив'язаності. Теорія прив'язаності. ● Вікова періодизація розвитку дитини. ● Стилі сімейного виховання:плюси та мінуси. ● Конфлікти в дитячо-батьківських стосунках та шляхи їх вирішення.
	Тема 3 Консультування сімей в умовах кризи та дисфункціонування	● Криза 1. Прийняття на себе подружніх обов'язків. ● Криза 2.Оволодіваннння батьківськими ролями та прийняття факту нового члена сім'ї. ● Криза 3. Вкючення дітей до зовнішньої соціальної структури. ● Криза 4. Прийняття факту вступу дитини в підлітковий період. ● Криза 5. Факт спорожнілого гнізда ● Криза 6 Зміна виконання батьківських функцій

	Тема 4 Особливості консультування сімей військовослужбовців та ветеранів	● Специфіка стосунків психолог – клієнт у ситуації надання психологічної допомоги. Рекомендації психологу. ● Особливості психологічного консультування військовослужбовців, які зловживають психоактивними речовинами. Мотиваційне інтерв'ювання. ● Особливості психологічної роботи з сім'ями постраждалих від полону й тортур

Методи навчання

У процесі викладання освітнього компонента використовуються:

1) *традиційні дидактичні методи та прийоми*:

– *словесні:* лекція, розповідь, повідомлення, опитування;

– *наочні:* метод демонстрацій (використання ілюстрованих посібників, таблиць, замальовок на дошці тощо, задіяння комп'ютерної та мультимедійної техніки, демонстрація мультимедійних презентацій тощо);

– *практичні:* вправи, практичні роботи тощо.

2) *інноваційні методи навчання*: особистісно-орієнтоване навчання, навчання у співпраці, ситуаційне навчання, дистанційне навчання (згідно розпоряджень щодо організації освітнього процесу), перевернутий клас (flipped classroom), метод проєктів;

3) *інтерактивні методи навчання:* корпоративне навчання (навчання в парах, робота в малих групах), стимулювання творчої активності студентів (цікаві аналогії; фасилітована дискусія, вирішення ситуативних задач (Case study)).

Система контролю та оцінювання

Оцінювання поточної навчальної діяльності, підсумкового контролю та дисципліни в цілому здійснюється відповідно до «Положення про контроль і систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (протокол №2 від 24 лютого 2020 року).
https://drive.google.com/file/d/1aDDzrMzuZ7OA1CervuLzeYLONEosLySV/view.

Види контролю

- *поточний контроль передбачає*:

● *усне опитування* студентів на лекційних і практичних заняттях (індивідуальне, фронтальне);

● *письмовий контроль* (практичні завдання, самостійна робота, реферат);

● *тестовий/машинний контроль* (стандартизовані тести у системі Moodle/classtime)

- *рубіжний контроль передбачає*: письмові контрольні роботи у кінці змістового модуля 1 та змістового модуля 2.

Загальна сума балів за всі виконані завдання, види робіт, передбачені планом практичних занять, самостійної роботи студентів, письмових контрольних робіт у кінці змістових модулів становить 60 балів.

- *підсумковий контроль* (максимально – 40 балів) проводиться у формі заліку/іспиту з освітнього компонента в обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою освітнього компонента.

Форми контролю

- *індивідуальний контроль* (кожен студент отримує завдання, яке він повинен виконати без сторонньої допомоги);

- *груповий контроль* (група тимчасово поділяється на кілька підгруп (від 2 до 10 студентів) і

кожній підгрупі дається перевірочне завдання. Залежно від мети контролю групам пропонують однакові або різні завдання);

- *фронтальний контроль* (завдання пропонуються всій групі для з'ясування правильності сприйняття й розуміння навчального матеріалу, виявлення слабких сторін у знаннях студентів, недоліків, прогалин, помилок у роботах і відповідях та визначення заходів щодо їх подолання й усунення);

- *взаємний контроль* (активізує діяльність студентів, підвищує інтерес до знань, критичне мислення);

- *самоконтроль/програмований контроль* (можливість самостійно перевірити правильність відповіді чи виконаного завдання. Використовується для організації фронтальної роботи і колективного обговорення індивідуально одержаних результатів).

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю
Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)												ІНДЗ	Кількість балів (іспит)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1						Контрольна робота за ЗМ1	Змістовий модуль № 2				Контрольна робота за ЗМ2			
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6		Т1	Т2	Т3	Т4				
3	3	3	3	3	3	10	3	3	3	3	10	10	40	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю

Навчальні досягнення студентів оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип пооопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Поточний контроль здійснюється в процесі вивчення дисципліни на лекційних, практичних заняттях і проводиться у терміни, які визначаються навчальним планом та розкладом. Основна мета поточного контролю - забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та студентами у процесі навчання, забезпечення управління учбовою мотивацією студентів.

Методи поточного контролю

Робота на лекції передбачає сприйняття та засвоєння теоретичного курсу, а також фіксацію основних його положень (конспектування). Нарахування балів за роботу на лекціях відбувається шляхом перевірки конспектів лекцій.

1 бал – отримує студент за повноту, охайність і грамотність ведення конспекту кожної лекції.

0,5 балів- отримує студент за недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті.

Усне опитування - бесіда, розповідь студента, роз'яснення. Основою метою усного контролю слугує монологічна відповідь студента або запитально-відповідальна форма - бесіда. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формах.

Усна відповідь на практичному занятті

1бал отримує студент, який повністю дав відповідь на поставлене питання викладача;

0,5 балів отримує студент, який частково дав відповідь на запитання викладача.

Доповнення на практичному занятті

0,5 балів отримує студент, який активно включений в тематичну дискусію, і готовий висловити свої міркування зсилаючись на літературні джерела та власний аналіз

Презентування есе або доповіді

3 бали - отримує студент за доповідь/есе, обсягом 5/3рукописних сторінок; тематика, викладена повно, послідовно, логічно; якщо доповідь, тоді подається список використаної наукової літератури 5-6 джерел, робота представлена в аудиторії перед слухачами.

2 бали - отримує студент за доповідь/есе, обсягом 5/3рукописних сторінок; тема представлена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 2-3 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.

1бал - отримує студент, коли тема доповіді/есе представлена поверхнево, відсутні власні міркування автора, робота містить певні помилки оформлення.

Експрес-тести

0,5 балів отримує студент який справився із одним тестовим завданням;

0 балів отримує студент, який не справився одним тестовим завданням.

Робота в групах

2-бали-отримує студент, який активно брав участь у виконанні практичного завдання, проявив знання та розуміння основних категорій з відповідної теми, чітко та структурно аргументує власні міркування, проявляв критичність мислення та творчість

1бал – отримує студент, який долучений до виконання завдання проте проявляє низьку активність, студент не розуміє місце даних знань у системі вже наявної у нього інформації, однак в основному орієнтується у загальних питаннях.

0 балів отримує студент, який не долучався до практичного завдання, або ж виконане завдання не відповідає поставленій меті.

Опрацювання наукової статті за темою

2 бал отримує студент, який опрацював наукову статтю та здійснив по ній аналіз, та представив опрацьований матеріал на занятті.

1бал отримує студент, який опрацював наукову статтю та здійснив по ній аналіз, але не представив опрацьований матеріал занятті.

Модуль-контроль*: контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через проведення аудиторної письмової роботи на останньому практичному занятті в межах окремого залікового модуля. Шляхом написання контрольної роботи (написання двох завдань) здійснюється перевірка знань студентів з обсягу викладеного на лекціях, опрацьованого на практичних заняттях та засвоєного у звітний модульний період матеріалу.

✔ 9-10 балів отримує студент, який повно та ґрунтовно розкрив теоретичні питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

✔ 7-8 балів отримує студент, який в цілому розкрив теоретичні питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу.

✔ 6 балів отримує студент, який правильно визначив сутність питання, але розкрив його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

✔ 4-5 балів отримує студент, який правильно визначив сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

✔ 2-3 бали отримує студент, який нечітко визначив сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши тільки окремі положення і допустив при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

✔ 1 бал отримує студент, який поверхово розкрив лише окремі положення окремого питання і допустив при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

*студентам може бути запропоноване тестування із 20 тестових завдань, де кожне завдання навантажене у 0,5 балів.

9-10 балів – отримує студент, який правильно відповів на 18-20 тестових завдань.

7-8 балів – отримує студент, який правильно відповів на 15-17 тестових завдань.

6 балів – отримує студент, який правильно відповів на 12-14 тестових завдань.

4-5 балів – отримує студент, який правильно відповів на 9-11 тестових завдань.

2-3 бали – отримує студент, який правильно відповів на 5-8 тестових завдань.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

✔ 2 бали – отримує студент, який у повному обсязі опрацював програмний матеріал, основну і додаткову літературу, має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями у вирішенні завдань, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні судження і переконувати інших, здатний презентувати власне розуміння питання.

✔ 1,5 бали – отримує студент, який володіє навчальним матеріалом, формулює нескладні висновки, може узагальнювати набуті знання і частково застосовувати їх у вирішенні завдань, аргументація на достатньому рівні.

✔ 1 бал – отримує студент, який загалом самостійно відтворює програмний матеріал, може дати стислу характеристику питання, але у викладеному матеріалі є істотні прогалини, є певні неточності як у відтворенні матеріалу, так і у висновках, аргументація низька, використання набутих знань у вирішенні завдань на низькому рівні.

✔ 0,5 бали – отримує студент, який за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неточна, неповна, головний зміст матеріалу не розкрито, аргументація та власне розуміння питання майже відсутні; студент із помітними труднощами використовує певні знання у вирішенні завдань.

Критерії оцінювання ІНДЗ студента

7-10 балів – отримує студент у якого ІНДЗ підготовлене самостійно; відповідає запропонованій у програмі тематиці, відповідає структурі подібних наукових робіт, містить ґрунтовний аналіз проблеми за найновішими чи (і) фундаментальними класичними публікаціями, містить посилання на літературні джерела; проблематика висвітлена у повній мірі; зроблено змістовну лаконічну доповідь, яка продемонструвала ґрунтовні знання студента з даної проблеми та зроблена презентація на 15слайдів.

4-6 бали - отримує студент у якого ІНДЗ підготовлено самостійно; відповідає запропонованій у програмі тематиці, відповідає структурі подібних наукових робіт, містить стислий виклад проблеми; посилання на застарілі літературні джерела або ж на сумнівні електронні ресурси; зроблено доповідь, яка продемонструвала достатні знання студента з даної проблеми, презентація містить 10 слайдів.

3 бали – отримує студент у якого ІНДЗ не відповідає запропонованій у програмі тематиці порушена змістовна частина, поверхневий аналіз наукових літературних джерел, студент погано орієнтується в матеріалі, відсутня презентація

Критерії оцінювання результатів навчання з освітнього компонента на підсумковому контролі

- ✔ 36-40 балів виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
- ✔ 31-35балів виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
- ✔ 20-30 балів виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
- ✔ 15-20 балів виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.
- ✔ 11-15 балів виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.
- ✔ 5-10 балів виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Критерії оцінювання підсумкового модулю

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Теоретичне	1-5	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	6-9 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	10-13 балів	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	14-15 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
Максимальна кількість балів 15балів		

Професійно-орієнтоване	0-2 бали	Студент не орієнтується у тому, як можна використати ті чи інші психоконсультативні прийоми з сім'єю на практиці. Погано знає сутність самих психодіагностичних методик чи психотерапевтичних технік. Не розуміє алгоритм побудови сімейного консультування
	3-5 балів	Студент погано орієнтується у тому, як можна використати ті чи інші психоконсультативні прийоми з сім'єю на практиці. Погано знає сутність самих психодіагностичних методик чи психотерапевтичних технік. Допускає неточності у побудові алгоритму сімейного консультування
	6-8 балів	Студент в основному (за винятком незначних неточностей) орієнтується у тому, як можна використати ті чи інші психоконсультативні прийоми з сім'єю на практиці. Добре знає сутність самих психодіагностичних методик в психоконсультативному процесі та психотерапевтичних технік. Розуміє етапність консультативного процесу та усвідомлює механізм побудови роботи в індивідуальному та груповому сімейному консультуванні.
	9-10 балів	Студент добре орієнтується у тому, як можна використати ті чи інші психоконсультативні прийоми з сім'єю на практиці. Добре знає сутність самих психодіагностичних методик в психоконсультативному процесі та психотерапевтичних технік. Розуміє етапність консультативного процесу та усвідомлює механізм побудови роботи в індивідуальному та груповому сімейному консультуванні.
Максимальна кількість балів 10 Балів		
***2 теоретичних питання + 1 професійно-орієнтоване 40 балів**		
Для проведення проміжних та підсумкових модульних контрольних робіт застосовується вирішення тестових завдань**	1 бал. 0 балів	виставляється студену, який правильно вирішив тестове завдання одержує студент, який відповів неправильно.
40 тестових завдань – 40 балів		

Зразок екзаменаційного білету*

Екзаменаційний білет №1

1. Опишіть основні цикли життєдіяльності сім'ї.
2. Охарактеризуйте психодинамічний напрям у сімейному консультуванні
3. Опишіть психодіагностичний інструментарій, який можна запропонувати подружній парі.

**Зразок завдань тесту

1.Сімейне консультування —

1) короткотривалий процес, спрямований на допомогу і підтримку сім’ї у вирішенні актуальних, чітко усвідомлюваних проблем, які нещодавно проявились
2) з різновидів сімейної психотерапії, яка має свої характерні ознаки і межі терапевтичного втручання
3) втручання в процеси взаємодії між груповим захистом в сім'ї та індивідуальними захистами членів сім'ї
4) короткотривалий процес, спрямований на допомогу і підтримку індивіда у вирішенні актуальних, чітко усвідомлюваних проблем сім’ї, які нещодавно проявились

2.На стадії планування консультативного процесу:
1) консультант прагне точно охарактеризувати проблеми клієнта, встановлюючи як емоційні, так і когнітивні їхні аспекти;
2) з'ясовуються й відкрито обговорюються можливі альтернативи рішення проблем;
3) відбувається послідовна реалізація плану рішення проблем;
4) здійснюється критична оцінка обраних альтернатив рішення

3.До найважливіших рольових функцій сімейного консультанта не відноситься:
1) побудова відносин із клієнтом на взаємній довірі;
2) моделювання через участь;
3) виявлення альтернатив саморозуміння й способів діяльності клієнтів;
4) безпосереднє «входження» у життєві обставини клієнтів і їхні відносини зі значимими для них людьми

4.Основне завдання сімейного консультанта полягає в тому, щоб:
1) допомогти клієнтові у вирішенні особистих проблем;
2) клієнтові зрозуміти, ким він хоче стати;
3) допомогти клієнтові у виявленні своїх внутрішніх резервів і в усуненні факторів, що заважають їхньому використанню;
4) допомогти клієнтові у оптимізації міжособистісних стосунків

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	Відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	Добре
Задовільно	D (60-69)	Задовільно
	E (50-59)	Достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов’язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

А – «відмінно» – якщо студент набрав 90–100 балів, глибоко і всебічно знає зміст питань курсу; логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень компетентності; здатний передбачати, прогнозувати, вирішує проблемні завдання..

B – «дуже добре» – коли студент набрав 80–89 балів, правильно, логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти. Вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, частково контролює власні навчальні дії.

C – «добре» – коли студент набрав 70–79 балів, знає навчальний матеріал; оволодів досконало практичними навичками; аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування про ті чи інші методичні підходи, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу.

D – «задовільно» – якщо студент набрав 60–69 балів, в основному знає зміст питань курсу, але непереконливо відповідає, плутає поняття; невпевнено виконує практичні завдання, допускає неточності у теоретичних знаннях; не вміє оцінювати педагогічні та методичні явища, встановлювати взаємозв'язок теорії та практики

E – «достатньо» – якщо студент набрав 50–59 балів, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до пояснення викладача; розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять; виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу. Відповідь його правильна, але недостатньо осмислена. З допомогою викладача здатний аналізувати, порівнювати, узагальнювати та робити висновки. Вміє застосовувати знання при розв'язуванні задач.

FX – «незадовільно» з можливістю повторного складання – коли студент набрав 35–49 балів, не опанував зміст курсу, вкрай слабо володіє теоретичними знаннями, не знає наукових фактів визначень; виявляє низький рівень навичок пояснення і обґрунтування фахових явищ і ситуацій. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

F – «незадовільно» з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання – якщо студент набрав 1–34 бали, не опанував зміст курсу, не знає наукових фактів, визначень, правил та законів. Відсутнє загальногуманітарне та наукове мислення, практичними навичками не володіє. Часто пропускав лекції та практичні заняття.

Перелік питань для самоконтролю й підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Розкрийте специфіку сім'ї як соціально-психологічного феномену.
2. Дайте визначення поняття «сім'ї» в психологічному консультуванні
3. Що таке структура сім'ї?. Які моделі сім'ї можуть бути представлені сімейному консультуванні.
4. Представте особливості еволюції сімейної системи.
5. Назвіть функціональні параметри сім'ї, які є визначальними для сімейного консультування.
6. Охарактеризуйте психологічні особливості циклів сімейної життєдіяльності.
7. Охарактеризуйте нормативні кризи, які виникають на різних етапах життєдіяльності сім'ї.
8. Вкажіть основні функції сім'ї. Що означає дисфункціональна сім'я.
9. Що таке сімейний гомеостаз?
10. Обґрунтуйте чому сім'я є системою.
11. Розкрийте поняття сімейного консультування.
12. Вкажіть основні функції та завдання сімейного психолога.
13. Представте історію становлення сімейної терапії та сімейного консультування.
14. Вкажіть спільне та відмінне між поняттями психологічне сімейне консультування, психокорекція, психотерапія.
15. Опишіть психологічний простір в сімейному консультуванні.
16. Назвіть основні принципи консультативного процесу у роботі з сім'єю.
17. Представте етапи психологічного консультування сім'ї.
18. Представте техніки, які є допоміжними в психоконсультативній бесіді.
19. Представте етапи роботи з сім'єю за Е.Ейдеміллером.
20. Дайте визначення наступним поняттям: ідентифікаційний пацієнт, запит, проблема, локус карги, само діагноз.

21. Представте сетінг сімейного консультування.
22. Визначте основні напрями в сімейному консультуванні.
23. Охарактеризуйте психодинамічний напрям у сімейному консультуванні
24. Охарактеризуйте комунікативний підхід у роботі з сім'ями. Інтегративний підхід у роботі з сім'ями.
25. Охарактеризуйте структурні техніки як засоби інтервенції та реорганізації структури сімейної системи.
26. Охарактеризуйте модель психологічного консультування сім'ї, що базується на теорії сімейних систем М. Боуена.
27. Обґрунтуйте роль сімейних трикутників та альянсів в психоконсультативному процесі.
28. Охарактеризуйте комунікативну модель консультування як спосіб дослідження ефективних і неефективних (деструктивних) комунікацій всередині сім'ї.
29. Опишіть особливості рефлексивного та не рефлексивного слухання.
30. Вкажіть переваги циркулярного інтерв'ю у роботі з сім'єю.
31. Опишіть структурні техніки: відстеження, підтримка меж між поколіннями, приєднання до субсистеми, сімейний ритуал, відпустка, обмін ролями. Вкажіть переваги використання структурних технік.
32. Обґрунтуйте, чому соціометричні техніки можна використовувати як метод діагностики ролей і функцій в конкретній сімейній ситуації.
33. Назвіть переваги та недоліки соціометричних технік у роботі з сім'єю.
34. Представте модель ідеального батьківства в концепції К.Роджерса
35. Вкажіть особливості консультування молодої подружньої пари. Специфіка дошлюбного консультування.
36. Здійсніть аналіз типових проблем молодої сім'ї психологом-консультантом. Які особливості консультування сім'ї, що очікує дитину?
37. Представте основні стадії розлучення подружжя.
38. Опишіть етапи психологічного консультування в період розлучення.
39. Розкрийте особливості подружніх конфліктів.
40. Вкажіть причини конфліктів між подружжям та техніки їх конструктивного рішення.
41. Розкрийте особливості консультування батьків дошкільнят, молодшого школяра, підлітків.
42. Представте процедура проведення генограми.
43. Вкажіть які питання важливі у побудові сімейної генограми.
44. Які переваги та недоліки використання сімейної генограми можуть бути в процесі консультування?
45. Розкрийте особливості консультування подружжя на етапі «опустілого гнізда».
46. Розкрийте особливості консультування з приводу проблем, пов'язаних з хворобою партнера.
47. Вкажіть особливості консультативного процесу пари щодо питань повторного шлюбу.
48. Представте сильні сторони та слабкі сторони в процесі консультування подружжя.
49. Розкрийте особливості консультування по причині зради одного з подружжя.
50. Розкрийте особливості психологічного супроводу дітей, батьки яких розлучаються.
51. Вкажіть переваги та недоліки консультування обох подружжя та одного з подружжя.
52. Вкажіть техніки , які можна запропонувати у консультативній роботі з подружньою парою.
53. Розкрийте особливості консультування з проблем насилля в сім'ї (фізичного, сексуального, психологічного, економічного). Стабілізація емоційного стану партнерів, дослідження проблеми, виявлення джерел підтримки; допомога у прийнятті рішення про зміну ситуації.
54. Консультування батьків, що відчувають труднощі у взаємодії з дорослими дітьми.
55. Розкрийте особливості сімейного консультування в умовах ненормативної сімейної кризи
56. Назвіть основні аспекти сімейних криз: поняття криза , сімейна криза, нормативність кризи.
57. Що означає нормативна та ненормативна сімейна криза?
58. Які кризи в сімейному функціонуванні є найбільш гостріші для сім'ї?

59. Опишіть основні сімейні кризи та рекомендації щодо їх попередження.
60. За яких умов виникають ненормативні сімейні кризи?
61. Представте найбільш поширені ненормативні сімейні кризи
62. Розкрийте особливості консультування сімей військових та ветеранів.
63. Опишіть ключові правила війни військовослужбовця.
64. Як побудувати взаємодію з військовослужбовцем та його родиною?
65. Якої етики має дотримуватися цивільний психолог спілкуючись з родиною військовослужбовця?
66. Що таке бойова травма та має знати психолог, який консультує сім'ї військовослужбовця/ветерана.
67. Опишіть основні принципи сімейного консультування військовослужбовців та ветеранів
68. Які патерни та цикли взаємодії в системі подружжя.
69. Вкажіть інструменти в консультуванні, які будуть корисними в сімейному консультуванні сімей військовослужбовця/ветерана.
70. Опишіть психодіагностичний інструментарій, який можна запропонувати подружній парі.
71. Опишіть психодіагностичний інструментарій, який можна використати у роботі дитячо-батьківських стосунків.
72. Обґрунтуйте використання проективних методик для діагностики сімейних взаємин («Будинок, дерево, людина», «Малюнок сім'ї», «Три дерева»).
73. Опишіть техніки, які можна використати у роботі з сімейними історіями.

Зарахування результатів неформальної освіти

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній/інформальній освіті, що за тематикою й змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим темам, індивідуальним завданням.

У межах поточного контролю до рейтингу студента можуть зараховуватися додаткові бали за умови наявності у нього сертифікату про результати неформальної/інформальної освіти курсу:

- «Положення про організацію освітнього процесу у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» (П.7)
https://www.chnu.edu.ua/media/mp1hio45/polozhennia-pro-osvitnii-protses.pdf
- «Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти»
https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf

Доступність інформації для учасників освітнього процесу щодо визнання результатів неформальної/інформальної освіти забезпечується через оприлюднення вищезазначених документів на офіційному сайті ЧНУ (https://www.chnu.edu.ua/universytet/ normatyvni- dokumenty/).

Згідно рішення кафедри (протокол №1 від 26.08.2026р.) викладач враховує додаткові бали, отримані через неформальну/інформальну освіту, до загальної суми балів, набраної з освітньої компоненти, за умови, що результати з проблеми відповідають тематиці курсу.

Кількість балів, що зараховується студенту, залежить від обсягу здобутих кредитів та отриманих результатів навчання, однак, становить не більше 20% (20 балів) від загальної кількості балів за курс (100 балів за системою ЄКТС).

20 балів отримує студент, який здобуває підтверджуючий сертифікат (сертифікати) в загальній кількості **не менше 15 годин**. Вибір навчальних вебінарів або курсів може здійснюватися студентом самостійно, або за рекомендацією викладача, проте їх тематика обов'язково має відповідати навчальній дисципліні.

Отримані 20 балів включені до загальних 40 балів підсумкового модульного контролю. Таким чином, якщо студент до підсумкового модульного контролю надає викладачу підтверджуючі документи **неформальної/інформальної освіти**, тоді йому автоматично зараховується 20 балів, решту балів він доотримує на підсумковому контролі.

Рекомендовані освітні платформи
https://vseosvita.ua/
https://prometheus.org.ua/
https://ed-era.com/
https://www.airo.com.ua/

Рекомендована література

Основна

1. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / [авт. кол. В. В. Байдик, Ю. С. Бондарук, Ю. П. Гопкало, Т. Б. Гніда, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, І. І. Ткачук] ; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ : Ніка-Центр, 2020. 122 с.
2. Джонсон С. Психологія кохання. 7 правил, зо змінюють стосунки на краще/ Сью Джонсон ; пер.з анг. В.Кучменко. Харків :Книжковий клуб «Сімейного дозвілля».2021.352с.
3. Консультування в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / авт. кол. ; заг. ред. В. Панок, І. Ткачук. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 144 с.
4. Кохер, К. Первинне інтерв'ю в парній терапії. *Український психоаналітичний журнал*, *1*(2), 2023 С. 55–59.*URL:*https://journals.npa.org.ua/index.php/psy/article/view/20/18
5. Магдисюк Л. І. Особливості шлюбно-сімейних стосунків у залежності від подружнього стажу: діагностика та консультування : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 188 с.
6. Мушкевич М. Моделі психологічного консультування та психотерапії сім'ї. *Психологічні перспективи*. В (40), 2022. С.121–135
7. Мушкевич М. Теорія і практика психологічного консультування сімей. *Психологічні перспективи.* В.(39), 2022 С.291–305.
8. Психологія сім'ї: підручник / за ред. В. М. Поліщука. Суми: Університетська книга, 2021. 248 с.
9. Седих К. формування психосоматичної компетентності в психологічному консультуванні подружніх пар. *Психологія і особистість* .2017. №2. С.158-167.*URL:* https://psychpersonality.pnpu.edu.ua/article/view/163647/162560
10. Сімейне консультування:навчально-методичний посібник/ Барабащук Г.В, Радчук В.М., Гуцуляк Н.М., Фесун Г.С. Чернівці: Чернівец.нац.ун-т ім.Ю.Федьковича, 2025, 130с URLhttps://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/14459.
11. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки. Вид. 2-ге, змін. та доповн , Вежа-Друк, 2021. 480 с
12. Халік О. О. Консультування та терапія нуклеарної й розширеної сім'ї в системному підході. Проблеми психології в закладах освіти : збірник наукових праць / за наук. ред. Ю. М. Карандишева, Т. В. Сенько [та ін.] ; заг. ред. Н. М. Токаревої. Київ, 2017. Вип. 7. С. 283-288.

Додаткова

1. Барабащук Г.В., Казарян Г.М**.** Роль особистісної зрілості подружжя у вирішені сімейних конфліктів. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології та права, 2023* https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/514/463
2. Бурлачук Л.Ф., Шебанова В.І, Яблонська Т.М. Сімейна психотерапія й сімейне консультування у реабілітації дітей, які зазнали насильства. Інноваційні технології розвитку психологічних ресурсів особистості: колективна монографія / відпов. ред. Н.І. Тавровецька – Херсон : Вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. С.87-111. https://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/3606/1/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%282%29.pdf#page=87
3. Меленчук Н. І. Сімейне консультування як вид психологічної допомоги. Актуальні проблеми психології особистості : теорія, досвіт, практика : Матеріали Всеукраїнської

науково-практичної конференції (28-29 квітня 2022 р.) / відп. ред. О. П. Саннікова; ПНПУ імені К. Д. Ушинського, каф. загальної та диференціальної психології соціально-гуманітарного факультету. Одеса : ФОП Бєлий А.Є., 2022. С. 159-166.

4. Потапчук Є.М., Потапчук Н.Д., Особливості психологічного консультування ревнивців. 233 Психологічні науки. Серія 12. Випуск 2(47). С.233-239.
5. Яковенко О. В. Системний підхід в сімейному консультуванні. *Психологія та психосоціальні інтервенції: науковий журнал*. 2018. Т. 1. С. 62-67.
6. Гончарова Н. О., Харченко А. С. Проблеми консультування психологічної травми внаслідок сімейного насильства. Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали двадцять третьої міжнародної науково-практичної конференції. м. Одеса, 17 травня 2024 року. С. 103-105
7. Потапчук , Є., Пастощук , Г. Синники готовності майбутніх психологів до роботи з неповними сім'ями. *Psychology Travelogs*, В.4. 2024. С. 136–146
8. Психологічні особливості конфліктів в сучасній сім'ї / В. Кісільчук, Н. Терновик *Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції* : зб. тез доповідей учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 14 листоп. 2024 р.) / Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем`янчука. Рівне : МЕГУ, 2024. Ч ІІ. С.150-152.
9. Практикум з подружнього та сімейного консультування навч. посіб. О. В. Долгополова, М. Є. Жидко, К. М. Фаворова, С. В. Кузьмінова. Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. 56 с
10. Кохер, К. Первинне інтерв'ю в парній терапії. *Український психоаналітичний журнал*, *1*(2), 2023 С. 55–59.
11. Погонець Т. В. Системно-структурний підхід у консультуванні сімей, що перебувають в складній життєвій ситуації / Т. В. Погонець ; к. психол. н., доцент О. П. Шестопалова. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 61с.

Інформаційні ресурси

1. https://yarmiz.org.ua/ua/putivnik/posibnik-parni-konsultacii/ Методичний посібник з парного консультування родин військовослужбовців і ветеранів «Зв'язок крізь відстань» Олійник М., Умеренкова Н., Сириця М., Терлез С., Миколайчук М.. Київ,
2. http://www.ukrbook.net/poslugy.html Державна наукова установа Книжкової палати України імені Івана Федорова
3. https://nlu.org.ua/ Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
4. http://library.chnu.edu.ua/?page=/ua/02infres/01elcat.Сайт наукової бібліотеки Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.
5. http://www.nbuv.gov.ua/- сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
6. http://journals.npa.org.ua/index.php/psy/home Український психоаналітичний журнал
7. https://www.youtube.com/watch?v=bU-ORGuup8Q Особливості сімейного консультування
8. https://www.youtube.com/watch?v=1HmeS-UvkDE Системний підхід в індивідуальному та сімейному консультуванні й психотерапії (лектор Олена Халік)
9. https://www.youtube.com/watch?v=imLZYQpnGA8 Вебінар Сімейне консультування з Метафоричними Асоціативними Картами - з Ольгою Шабловською
10. https://www.youtube.com/watch?v=6Fe8D0hAQh0 Insoo Kim Berg Solution-Focused Family Therapy Video

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/
- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

●допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);

●не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;

●додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.

Політика щодо дедлайнів і перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Політика оцінювання роботи викладача. Здобувачі після кожного заняття оцінюють роботу викладача та можуть залишати відгуки і пропозиції в анкеті в системі електронного навчання Moodle.